

ARBEIDSBEDIENING JAARVERGADERING
10 – 11 Junie 1997, Paarl

GREPE UIT DIE EERSTE 100 JAAR VAN DIE BEDIENING

DIE EERSTE VYFTIG JAAR – DS. BJ PIENAAR

BEGIN VAN DIE WERK

Die werk wat vandag as Arbeidsbediening bekend staan, het as die Spoorwegsending in die laaste dekade van die vorige eeu begin. Dit was in die tyd toe die NG Kerk sterk bewus geword het van die geestelike en materiële nood van die duisende Afrikaners (lede van die Kerk), wat sedert 1870 as gevolg van die ontdekking van diamante en goud, uitmergelende droogtes en die runderpes van die plase na 'n onsekere toekoms op die delwerye, myne en stede gedryf is.

Die sinode van 1894 het 'n Kommissie vir 'n Arbeidsbureau in die lewe geroep. Die taak van hierdie Kommissie was om vir die ontworteldes werk te probeer vind. Die kommissie rapporteer aan die sinode van 1897 dat hy gedurende die reses vir 232 "arme jongelinge" by die SA Spoorweë, Pos- en Telegraafkantore, handelshuise, boereplase, polisie, ensovoorts werk gevind het. In 'n bylae tot hierdie verslag is 'n brief van mnr. TR Price, hoofbestuurder van Vervoer van die Kaapse GoewermentSA Spoorweë, waarin hy aankondig dat aansoeke ingewag word vir stasievoormanne en die vereistes waaraan aansoekers moet voldoen, uiteengesit word.

Dit was duidelik dat 'n baie groot getal lede van die kerk reeds deel van die spoorwegpersoneel uitgemaak het, hoofsaaklik as arbeiders en laerang-bestuurders. Hierdie mense was dwarsoor die Kolonie langs die spoor versprei, die meeste buite die bereik van die gereelde kerklike bediening. Groot bekommernis oor hierdie toestand noop drie predikante met groot groepe spoorwegwerkers binne hul gemeentegrense om twee beskrywingspunte aan die sinode van 1897 voor te lê. Di. GA Scholtz van Colesberg met Noupoot en AH Hofmeyr van Hanover met De Aar as gemeentewyke lê die een beskrywingspunt voor en ds. DJ Pienaar van Uitenhage die ander. Die beskrywingspunt van di. Scholtz en Hofmeyr lui soos volg: "Een geordende leeraar of zendeling worde aangestel om het groot getal leden en huisgezinnen behoorende tot onze kerk en wonende langs den spoorweglijn en bij de verschillende staties op te zoeken en te bearbeiden."

Die beskrywingspunte is na 'n tydelike kommissie verwys wie se verslag toe op Woensdag 10 November aan die orde gekom het en op 11 November in samewerking met die verslag van die Kommissie vir 'n Arbeidsbureau ooreengekom is. Die verslag

konstateer die feite dat daar 'n groot aantal persone wat aan die NG Kerk behoort in diens van die Spoorwegdepartement is. Dat dit, veral in die Oostelike Provinsie waardeur die spoorweg se wyke gaan, uiters moeilik – indien nie onmoontlik nie – vir ons leraars is om hierdie lede van ons kerk behoorlik te besoek en geestelik te versorg; dat leraars van die Kerk van Engeland, as gevolg van konsessies wat hulle van die regering verkry het, in staat gestel word om die lede van ons kerk te besoek, hul kinders te doop en hulle te oorreed om na die genoemde kerk toe oor te gaan. In die lig hiervan word dan aanbeveel:

1. Die aanstelling van 'n geordende leraar of sendeling teen 'n salaris van ongeveer £200 per jaar en van minstens één helper teen 'n salaris van £60 per jaar.
2. Dat gemeentes by wyse van omskrywes tot bydraes opgeroep word.
3. Dat die geestelike werker en sy helper sal werk onder toesig van 'n kommissie van drie lede, in oorleg met die verskillende kerkrade binne wie se gebied die arbeid sal plaasvind.
4. Dat die geestelike werker en helper onder die tug sal staan van onderskeidelik die ring en kerkrade binne wie se grense hulle woon.
5. Dat samewerking met die NG Kerk in die Oranje Vrystaat gesoek word.

Die kommissie kondig verder aan dat die regering bereid is om 'n spoorwegrytuig vir die werk in die Oostelike Provinsie aan ons kerk beskikbaar te stel en dat die Spoorweg Sending (*the Railway Mission*) wat 'n dergelike rytuig op die westelike lyne het, baie gewillig is om met die kerk saam te werk en wanneer vereis, rytuie te wissel sodat hulle in die Oostelike – en ons in die Westelike Provinsie kan werk. Daar word aanbeveel dat die regering bedank word vir die tegemoetkoming en dat die beherende kommissie volmag verkry om met die *Railway Mission*, wanneer nodig, rytuie te wissel en op ander maniere saam te werk.

Die sinode, klaarblyklik diep onder die indruk van die erns van die saak, het die aanbevelings van die verslag met die enkele uitsondering, dat die vasstelling van die salarisse aan die kommissie oorgelaat word, eenparig aanvaar. Soos mens byna kan verwag, word die drie voorstellers van die twee beskrywingspunte, di. GA Scholtz, AH Hofmeyr en DJ Pienaar as eerste Kommissie vir die Bearbeiding van ons Lede langs die Spoorweg benoem. Laasgenoemde is tot voorsitter gekies en ds. Scholtz tot skriba. Ds. Hofmeyr is tot leedwese van die kerk gedurende die reses oorlede.

EERSTE INISIATIEWE

Die kommissie het direk ná afloop van die sinode 'n omsendbrief aan alle kerkrade vir ondersteuning gestuur, maar bydraes van slegs 38 ontvang. Onderhandelings met die algemene bestuurder van die SA Spoorweë oor 'n eie rytuig vir die geestelike werker het ná 'n jaar nie vrug afgewerp nie. Daar is toe besluit om met die *Railway Mission* saam te werk. Intussen is die dienste van 'n teologie-student, mnr. Conradie, vir een maand in

1898 bekom. Hierdie persoon was dus eintlik die baanbreker van die spoorwegsending van die kerk.

Vanaf 1 April 1899 is 'n ooreenkoms met die *Railway Mission* gesluit om die heer M le Roux, wat in die RM se diens was, teen 'n salaris van £6 per maand, vir die kommissie se rekening oor te neem, met die voorwaardes dat hy maandeliks van sy werk aan die kommissie verslag doen en dat hy die naaste leraar van ons kerk van ongedoopte kinders van lidmate in spoorwegdiens, sal in kennis stel. Le Roux was van 1 April 1899 tot 30 Junie 1901 met die werk besig toe dit weens die Anglo-Boereoorlog gestaak is en spoorwegsendingsrytuie nie langer op die spoor toegelaat is nie. Die oorlog het ook die samewerking met die kerk oorkant die Oranjerivier onmoontlik gemaak.

Die werk is eers kort voor die sinode van 1903 hervat en Le Roux is versoek om daarmee voort te gaan tot by die sinodesitting. Hierdie sinode het hom weer sterk ten gunste van die werk en die uitbreiding daarvan uitgespreek en by kerkrade om deurlopende ondersteuning daarvan aangedring. Di. Pienaar en Scholtz is weer as lede van die kommissie benoem en ds. P van der Merwe van Beaufort-Wes as derde lid.

DIE WERK OP VASTE VOET

Die kommissie het dadelik aan die werk gespring om tot die aanstelling van 'n geestelike werker oor te gaan. In Maart 1904 was hulle so gelukkig om die dienste van eerw. H Blomerus te werf. Hy het met seën gearbei tot in Desember van dieselfde jaar. Toe het die Here die kommissie gelei na die man wat Hy reeds op 'n besondere wyse vir die taak voorberei het en wat aan die einde van 1904 sy opleiding as sendeling aan die Sendinginstituut te Wellington voltooi het, naamlik eerw. BJ Pienaar, 'n seun van die gemeente Nieu-Bethesda. Die skriba, ds. Scholtz, het hom per brief genader om die geestelike versorging van NG Kerk-lidmate langs die spoor te aanvaar. Hy het nie gehuiwer nie, omdat hy seker was dat die Here hom daartoe geroep het. Ná persoonlike onderhoude met ds. Scholtz en ds. Pienaar en nadat hy te Uitenhage die konstruksie van sy "coach" (spoorwa) besigtig het, het hy aan die einde van Februarie 1905 met die werk, waarmee hy 51 jaar lank sou besig wees, begin.

In sy boek *Vyf-en-veertig Jaar langs die Spoor* wat in 1949 verskyn het, gee ds. Pienaar 'n boeiende beskrywing van sy ervarings, veral in die beginstadium van die werk. Binne 'n maand word Noupoot sy tuisbasis – hy noem dit sy Antiogië. Hy neem dadelik op die oostelike lyne statistieke op en oortuig die departement dat daar by die 500 NG Kerk-lidmate onder die personeel is en dus fasiliteite vir 'n geestelike werker van die kerk regverdig. Op 15 Julie 1905 word hy op Nieu-Bethesda deur ds. CH Radloff met handoplegging bevestig.

Op 23 November 1908 tree hy op Lady Grey met 'n mej. Fouché in die huwelik. Hulle vestig hulle op Noupoot. Tot haar dood op 21 September 1935 sou mev. Pienaar 'n reuse-aandeel in belangrike aspekte van die werk langs die spoor hê.

DIE GRONDSLAG VAN DIE WERK GELÊ

Eerw. Pienaar moes sy pad voel. Volgens sy eie getuienis was die grootste vereiste aan hom gestel: takt, takt en nogmaals takt. Sy arbeidsveld het gestrek oor die ganse administrasie van die Kaapse SA Spoorweë, 'n netwerk van ongeveer 4 420 km, met 2 240 persone wat aan die NG Kerk behoort het (1908). Hy het vir hom 'n reisprogram in afgebakende skofte opgestel. Gedurende elke reis was die "coach" sy huis, wat op bepaalde stasies of "sidings" afgehaak is, en 'n trapfiets sy vervoermiddel. In alle weersomstandighede en met ontelbare pap wiele het hy jare lank die mense langs die spoor opgesoek. Later het 'n motorfiets die fiets vervang en nog later het hy gebruik kon maak van die stootrollie en die motortrollie. Mev. Pienaar het hom, veral aan die begin toe die kinders - daar was vyf - nog klein was, op die "coach" vergesel en die mense, veral die vroue en die kinders op die stasies opgesoek en gehelp.

Eerw. Pienaar se metodes was prediking, huisbesoek, spoorbesoek, traktaatverspreiding, plasing van Bybels in wagkamers en berading. Sy hoofdoel was nie om sakramente te bedien nie, maar die mense te bereik "in hegge en langs die weë", met ander woorde pastorale sorg. Met elke besoek het hy 'n "visitekaartjie" nagelaat en met die kleinspan gesels. Hy het Woordgesprekke gevoer in huise, in die oop veld en orals, ook by aflosspanne waar tot oor die 100 werkers bymekaar was. Sy beleid was om ten alle koste nie, soos hy dit noem, 'n *imperium in imperio* (kerk binne 'n kerk) tot stand te bring nie. Hy het altyd 'n goeie verstandhouding met die kerkraad en predikante van die gemeente binne wie se grense hy gewerk het nagestreef en sy werk as aanvullend tot dié van die gemeentebediening gesien. Hierdie houding het die sukses van sy werk verseker.

Van eerw. Pienaar het hierdie pionierswerk die uiterste takt, wysheid en oorleg teenoor die spoorwegadministrasie, die kerk en die "gemeente" langs die spoor geverg. Maar dit het ook geweldige streng dieëtdisipline ('n goeie maag) gekos weens die uitputtende program wat hy moes volg. Hy is voortdurend oorstroom met briewe van talle wat werk en hulp gesoek het en wat hy probeer help het en daar was soms swak respons van predikante op sy toenaderings. Hy getuig dat hy dikwels doodmoeg van die werk was, maar nooit moeg vir die werk nie.

DIE WERK BREI UIT

Die kommissie rapporteer aan die sinode van 1919 dat die werk steeds uitbrei ten spyte van die stremminge van die Eerste Wêreldoorlog en die Griepepidemie van 1918. In 1906 was daar 1 931 siele onder bearbeiding en in 1919 reeds 4 500. Besondere probleme wat ondervind is, was dat die mense langs die spoor voortdurend van woonplek verander en dus nie op een plek kon wortel skiet nie. Ook was vreemde invloede en ideologieë in omloop en veral dié wat mense opgemaak het teen gesag.

Daar was 'n skreiende tekort aan werkers, maar die Kommissie het om twee redes nie tot nog aanstellings oorgegaan nie:

- (a) Die Spoorwegdepartement sou die spesiale konsessies van die geestelike werker terugtrek.
- (b) Kerkrade sou hul verantwoordelikheid vir die versorging van die lede langs die spoor op die Spoorweg Sendingkommissie afskuif.

Hierdie twee oorwegings het vir die kommissie geldig gebly vir die hele bedieningstyd van eerw. Pienaar ten spyte van herhaaldelike sinodebesluite dat meer geestelike werkers aangestel moet word.

Die kommissie het die beter bearbeiding van spoorwegwerkers langs die volgende weë gesoek:

1. 'n Pamflet is versprei om spoorwegwerkers en kerkrade nader aan mekaar te bring.
2. Spoorwegoutoriteite is genader om meer fasiliteite beskikbaar te stel sodat geestelike werkers eredienste beter kan bywoon.
3. Aanmoediging van ringe tot gemeentestigting waar groot konsentrasies van geestelike werkers was, soos Rosmead, Stormberg, Cookehouse, Noupoot en Touwsrivier.
4. Die Spoorweg se geestelike werker moes die herderlike besoek en siele-arbeid as eerste prioriteit stel, benewens doop en huweliksbevestiging.

Hy rapporteer verder dat kerkrade toenemend die erns van hul verantwoordelikheid teenoor die spoorwegwerkers besef. Die Ring van George meen dat kerkrade in sy area volle verantwoordelikheid moet aanvaar, dan kan die Spoorweg se geestelike werker elders aandag gee.

Op grond van hierdie verslag besluit die sinode soos volg:

Met die oog op groter nood elders sal die spoorwegsendeling nie langer die spoorwegarbeiders in die ringe van Kaapstad, Paarl, Stellenbosch, Clanwilliam, Tulbagh, Swellendam, George en Beaufort bearbei nie. Die werk daar sal direk onder die kerkrade van die betrokke gemeentes val. Die bearbeiding van spoorwegarbeiders in Rhodesië en SWA word aan die spoorwegsendeling opgedra en die reëling hiervan asook in die onvermelde ringe aan die Spoorweg Sendingkommissie opgedra.

KONSOLIDASIE VAN DIE WERK

Die sinode van 1919 het die patroon vir die werk vir die volgende 40 jaar vasgelê. Tot by sy aftrede sou die geestelike werker 'n spoornetwerk van byna 11 000 km, wat gestrek het van Walvisbaai via die Kaap Provinsie tot by Bulawayo, bedien. Dat hy dit kon doen en so doeltreffend kon doen, is net te danke aan die Here se groot genade en die geestelike werker se besondere charismatiese begaafdhede.

In 1932 rapporteer eerw. Pienaar aan die sinode oor sy werksaamhede. Een van sy suksesvolste hulpmiddels om die band tussen spoorwerker en sy kerk te behou en te

versterk, was die muuralmanak wat hy ontwerp en jaarliks versprei het. Baie is ook gedoen aan huis-tot-huis-verkope. Die kerk toon toenemende belangstelling in die werk. Hy sien sy werk as van “aanvullende aard” en bedoel om die verband tussen ons mense en die kerk te help bewaar en nie om die hoofrol te speel nie. Hy pleit vir ’n verandering van die naam van die kommissie na Kommissie vir Spoorwegevangelisasie of iets dergeliks. Hy rapporteer sy uiterste omsigtigheid by doopsbediening. Sakramente wat hy bedien, geskied meestal onder voorsitterskap van die plaaslike leraars.

Die werk is hoofsaaklik pastoraal en geestelik. Dit bestaan meer uit redenasies as predikasies, met ander woorde meer pastorale- as preekwerk. Hy het ’n goeie verhouding met die administrasie en die welvaartbeamptes. Vir die eerste keer rapporteer hy oor die spoorvervoer met die “Buda-motortrollies”. Die nuwe tegniek het groter beweeglikheid moontlik gemaak.

Die sinode was, soos altyd, ingenome met die verslag, maar dit was eers by die sinode van 1936 dat die naam van die kommissie na “Sinodale Kommissie vir Arbeid aan die Spoorwegpersoneel” verander is. Terselfdertyd is die sinsnode in die artikel van die Kerkwet wat oor die werk van die geestelike werker van die Spoorweg handel (“meer doeltreffende bearbeiding”) na “addisionele bearbeiding” verander. ’n Suiwer beginsel is vasgelê.

DIE STATUS VAN DIE GEESTELIKE WERKER

In sy verslag aan die sinode van 1936 versoek die Spoorwegsendingkommissie dat predikantstatus aan eerw. BJ Pienaar toegeken word. Die behandeling van hierdie aangeleentheid werp interessante lig op die statuskwessie rondom sendeling en predikant wat die NG Kerk vir jare lank in spanning gehad het. Ons kan dit nie hier in besonderhede behandel nie. Daar kan net op gewys word dat die redes wat vir die versoek gegee word ’n gloeiende getuigskrif vir eerw. Pienaar uitmaak. Dit is gesteun deur ’n petisie van byna 4 000 ondersteuners van alle range van die spoorwegpersoneel. Benewens die voortreflike werk wat hy as geestelike versorger gedoen het, word met waardering melding gemaak van die rol wat hy gespeel het t.o.v. bemiddeling tussen spoorwegwerkers en administrasie in sake rakende behuising, skoolaangeleenthede, bevorderings, vermeende onreg, welvaartsake, ensovoorts. ’n Voorstel dat predikantstatus aan eerw. Pienaar verleen word, is deur die sinode met ’n klein meerderheid afgestem, maar die sinode van 1940 het dit wel toegestaan, teen die aanbeveling van die Tydelike Regskommissie in. Vanaf daardie sinode is hy dan ook as dominee aangespreek.

DIE LAASTE BEDIENINGSJARE VAN DS. PIENAAR

Die sinode van 1940, wat twee jaar ná die simboliese ossewatrek en een jaar ná die uitbreek van die Tweede Wêreldoorlog plaasgevind het, het ook die tekens van die

opbloeiende Afrikaner nasionalisme begin weerspieël. In die verslag van die kommissie en ds. Pienaar is daar 'n merkbare klemverskuiwing van kultuurbedrywighede soos die ATKV, die Sarah Ann Club, die Botterskema, die Groenteklub en die belangrikheid van die vordering van lidmate van ons Kerk in die Spoorweghiërargie na die belangrikheid van die heil van die spoorwerkers. Ds. Pienaar het weens sy kontak en vriendskap met so baie spoorwegmense, en veral dié van sy lidmate wat hoë posisies in die spoorwegadministrasie beklee het, al hoe meer 'n sleutelrol in die skepping en bestending van goeie verhoudinge in hierdie tyd van hoë spanning gespeel.

Ds. Pienaar het 'n lang en geseënde bediening gehad. Hy het oor 'n besondere werkkrag beskik, wat hy tot in sy gryse jare behou het. Dit was slegs gedurende die laaste paar jaar voor sy aftrede dat dit duidelik geword het dat sy kragte afgeneem het. Hy het egter nooit in ywer verslap nie. Hy het noukeurig boek gehou van al sy bewegings en handeling deur die jare. Daarom kon hy ná 35 jaar in dié werk rapporteer dat hy 2 627 200 km (vier maal om die aarde) afgelê het – soms te voet, soms per fiets, dan weer per stoottrollie en eindelijk per motortrollies en treine. In daardie tyd het hy ongeveer 3 000 kinders gedoop en so “skaapstelery” deur ander kerke afgeweier. Daar was nooit enige klage dat hy afgewyk het van die beleid van “aanvullende bediening” nie en dat hy *imperium in imperio* ('n instelling binne 'n instelling) bevorder het nie.

Die kommissie rapporteer op die sinode van 1949 dat ds. Pienaar gedurende die reses 284 678 km afgelê het, 416 dienste gehou en 6 760 gesinne en persone besoek het. Ook rapporteer hulle oor die geweldige toename van die kulturele bedrywighede by die spoorwegpersoneel onder leiding van die ATKV, die SAS Vrouebeweging en die welsynsdiens.

Beïndruk deur die omvang van die werk, besluit die sinode dat daar met die geestelike werk langs die spoor voortgegaan moet word en dat dit volgens artikel 349 aan die Kommissie vir Arbeid onder die Spoorwegpersoneel opgedra word om, soos die fondse dit toelaat, die werk uit te brei.

Maar die belangrikste besluit in verband met die Spoorwegbediening wat onder hierdie sinode geval het, was die goedkeuring vir die skepping van 'n Gefedereerde Spoorwegkommissie wat sou bestaan uit een lid van die sinode en die geestelike werker van die spoorweg van elke provinsie plus drie senior spoorwegpersoneellede wie se werksaamhede sou behels:

- (a) die behartiging van sake rakende beleid en die algemene belange van die Spoorwegbearbeiding;
- (b) die verdeling van fondse; en
- (c) verslag aan die sinodes en spoorwegadministrasie.

Hierdie kommissie het 'n werklikheid geword en die bestuursmodel word tot vandag toe in Arbeidsbediening gevolg.

Weens siekte was ds. Pienaar nie by die sinode van 1953 teenwoordig nie. Uit die statistieke gerapporteer, was dit duidelik dat sy kragte afgeneem het. Hy was reeds 74

jaar oud en soms siek. Die kommissie het 'n hulpleraar aangestel tot einde 1953 en was voornemens om 'n vaste mede-spoorwegleraar te beroep. Die sinode wou egter nie 'n tweede leraar goedkeur nie.

Op 11 Oktober 1956 het die waardige pionier van die arbeid onder die spoorwegpersoneel sy emeritaat aanvaar, hooggeag en baie geliefd deur sy Kerk en die duisende "lede van die NG Kerk langs die spoor" wie se paaie in die loop van 51 jaar met syne gekruis het.

Ds. EJ Marais van Leeu-Gamka is in sy plek beroep en hy het dadelik die werk met ywer voortgesit.

TYDPERK VAN HERBESINNING EN NUWE INISIATIEWE

Die situasie in ons land was in 1957, toe ds. Ernest Jacobus Marais diens as spoorwegleraar aanvaar het, totaal anders as toe ds. Pienaar sy werk begin het. Ds. Pienaar het van die begin af en dwarsdeur sy lang bediening hom volledig toegespits op die geestelike versorging van die blanke Afrikaners langs die spoor en daar is net terloops in sy verslae verwys na bruin en swart werkers wie se getalle steeds toegeneem het. Die Kommissie vir Arbeid onder die Spoorwegpersoneel rapporteer in 1957 vir die eerste keer dat daar ongeveer 25 000 swartmense in spoorwegdiens is en dat hy aandag gee aan hul geestelike versorging. Wat die bruinmense betref, was dit blykbaar die verwagting dat die NG Sendingkerk die inisiatief vir hul geestelike versorging moes neem. Maar wat ook duidelik was, is die feit dat die NG Kerk nog alle geestelike arbeid aan bruin- en swartmense gesien het as sendingwerk en dus die verantwoordelikheid van die Sinodale Sendingkommissie.

Twee samehangende faktore het waarskynlik aanleiding gegee tot hierdie nuwe verantwoordelikhedaanvaarding vir die geestelike versorging van die bruin- en swartmense in spoorwegdiens. Die eerste was die dringendheid om te bewys dat die nuwe apartheidsbeleid wat die Suid-Afrikaanse regering met die steun van die NG Kerk besig was om toe te pas, 'n moreel-regverdigte grondslag gehad het en in ooreenstemming met die kerk se sendingbeleid was. Die tweede was dat die verslag van die Kommissie vir die Sosio-ekonomiese ontwikkeling van die Bantoegebiede binne die Unie van Suid-Afrika (Tomlinson-verslag), wat in 1954 verskyn het, 'n ongekende sendingywer by lidmate en ampsdraers van die NG Kerk opgewek het. Die kairosoomblik was daar vir die begin van 'n nuwe en lewenskragtige beweging binne die NG Kerk om die koninkryk van God onder alle mense uit te brei, afgesien daarvan dat sommiges se motiewe uit eiebelang voortgespruit het.

Ds. Ernest Jacobus Marais

In ds. Ernie Marais het die Here die regte man op die regte tyd aan die bediening van die mense in spoorwegdiens voorsien. Vir vyf jaar was hy gemeentepredikant waar 'n groot

getal spoorwegmense onder sy versorging geval het - eers te Prins Albert en toe in die gemeente Leeu Gamka wat van Prins Albert afgestig het. Sy kennis en ervaring van die mense langs die spoor en hul behoeftes was dus omvangryk. Daarby het hy 'n persoonlike belangstelling gehad in die "industriële mens" van die twintigste eeu en die taak van die kerk ten opsigte van hom. In 1959, nadat hy ongeveer twee jaar met sy bediening aan die spoorwegpersoneel besig was, voltooi hy 'n BD-verhandeling oor die tema *Die Kerk en die industriële mens*.

Op 14 Oktober 1960 vertrek hy met 'n Statebondbeurs na die buiteland vir 'n jaar met studieverlof. Die kommissie gee aan hom opdrag om die evangeliesasiewerk deur die verskillende kerke in die industrieë te ondersoek.

In 1965 gee die kommissie weer eens studieverlof aan ds. Marais. Hy studeer vir twee jaar in Nederland en keer in Oktober 1967 terug. In Maart 1969 gradueer hy en sy doktorsale tesis word in 1970 deur CUM onder die titel *Pastorale sorg aan die mens in die bedryf* gepubliseer. Met hierdie agtergrond en skoling sou dr. Marais 'n deurslaggewende invloed uitoefen op die denke van die kommissie en die sinode oor die plek van die Spoorwegbearbeiding binne die breër konteks van die nywerheidsbediening en die wyse waarop die taak in die toekoms aangepak moes word. Alhoewel baie van sy inisiatiewe gedurende sy dienstermyn skynbaar nie kon vorder nie, het hy die grondslag gelê van die arbeidsbedieningstruktuur en -metodes, wat vandag hierdie bediening van die NG Kerkfamilie in die Wes-Kaap kenmerk.

Die eerste vier jaar

Soos sy voorganger, het ds. Marais hom op pastotale werk toegespits. Tot by die sinode van 1961 het hy 81 600 km gereis en 338 stasies en 2 800 gesinne besoek. Hy moes hom ook sterk beywer vir die werwing van aftrekorders van die spoorwegpersoneel ten einde die werk volkome selfversorgend te maak. Die Gefedereerde Kommissie vir die Bearbeiding van die Spoorwegpersoneel het 'n kwartaalblad met die naam van *Spore* begin. Dit is in Johannesburg uitgegee en 1 600 eksemplare is gereeld Kaapstad toe gestuur.

Die werk het nou uitgebrei na die swart- en bruinmense op die spoorweg. Evangelis Wilson Mandla is aangestel vir die swartmense en die gemeente van Touwsrivier het vir sy huisvesting gesorg. Met die finansiële ondersteuning van die NG Sendinggemeente van Wynberg is mnr. Johannes Alberts as evangelis in De Coligny opgelei. Hy was vir sewe maande werksaam onder die bruinmense op die spoor, met Riversdal as sy standplaas. Ook is mnr. Japie van Wyk vir 'n jaar aangestel om aftrekorders by die personeel wat bruin was, te werf.

Die Jeugwerk het op die gevestigde patroon voortgegaan. Kinderkampe is in oorleg met die ATKV en die SAS Vrouevereniging gehou.

Die inrigting te Kaapstad was 'n nuwe ontwikkeling. Dit was 'n eie kantoor vir die Spoorwegbediening in 'n gebou regoor die spoorweghoofkantoor en is vir administratiewe doeleindes, maar veral vir afspraak met die spoorwegpersoneel wat berading verlang, benut. Daar is ook met middaguurdienste begin. Tydens ds. Marais se afwesigheid met studieverlof het ds. Unio Joubert in die kantoor waargeneem. Die Spoorwegadministrasie het ook meegewerk deur in die groot ruskamers vir treinpersoneel, 'n vertrek in te rig vir stilte en gebed.

Toe die Kommissie in 1961 sy verslag aan die sinode voorlê, het die aftrekorders nog nie genoeg geld vir die aanstelling van 'n tweede geordende leraar ingebring nie. Die posisie sou dus onveranderd voortduur. Die sinode het sy dankbare goedkeuring vir die publikasie en verspreiding van "*Spore*" gegee. Ook het hy die kerk aangemoedig tot nuwe belangstelling in en voorbidding vir die mense in die industrieë van ons land. En om groter betrokkenheid van die gelowige spoorwegpersoneellede by die beleidsbeplanning te verseker, het hy besluit dat, weens die dienende of afgetrede personeellede van die Spoorweg se ondervinding en kennis van die behoeftes van die personeel, hulle met adviserende stem na die vergaderings van die kommissie genooi mag word.

Deurbrake na nuwe velde

Die volgende reses sou 'n groot uitbreiding van die werk, sowel as etlike deurbrake na terreine buite die Spoorwegbediening oplewer. Ds. Marais en sy helpers het gedurende dié tyd meer as 200 000 km per trein, bromponie en motor afgelê. Gewone dienste is gehou en gereelde pastorale besoeke het plaasgevind. Maar wat nuut was, was dat 1 856 persone in hospitale besoek is en dat daar 1 620 besoeke vir berading in die kantoor was. 'n Nuwe diens, die psigo-pastorale spreekkamer, het ontstaan. Die besoeke aan die personeel in die groot werkplekke het groter klem ontvang en middaguurdienste in die stede en groot dorpe het vermeerder. Daar is gereeld kontak gemaak met die hoofde van die spoorwegadministrasie om hul samewerking te verseker.

Die kommissie het die moontlikheid ondersoek om 'n tweede geordende leraar aan te stel, maar die fondse was nie toereikend nie. In 1961 is mnr. JL Gresse as vrywillige werker aangestel – 'n merkwaardige dienskneg van die Here, wie se naam onuitwisbaar in die annale van die Nywerheidsbediening van Wes-Kaapland geskrywe staan. Hy het die werwing van aftrekorders van die spoorwegleraar oorgeneem en teen 1965 het die inkomste daaruit verdriedubbel. Sy pastorale werk was ongeëwenaard. Hy het elke personeellid langs die seksies besoek en geen huis of ploegbaasspan oorgeslaan nie. As tweede vrywillige werker is ds. LB Viljoen, emeritus, aangestel met sy standplaas in Oos-Kaapland.

Met die nuwe insigte in die wese en aard van Nywerheidsbediening, waarvoor ds. Marais ongetwyfeld grootliks verantwoordelik was, het die kommissie hom op die

bediening van die Woord aan die nywerheidsmens in sy daaglikse roetine toegespits. Spoorwegbearbeiding in Kaapland was vir vier-en-'n-half afdelings, met die hoof-sentra Kaapstad, Oos-Londen, Port Elizabeth en Kimberley, verantwoordelik. Dit dek meer as 11 200 km spoorlyn en 1 200 stasies. Sedert die kerk in 1905 met die werk begin het, het die klem verskuif van die geografiese eensaamheid van die spoorwegmense op die afgeleë stasies, na die geestelike vereensaming in die stede en hul groot werkplekke. Spoorwegbearbeiding het in besonder 'n hulpdiens vir die stadsgemeentes geword. Daarom is etensuurdienste op 32 verskillende plekke in die Skiereiland, Port Elizabeth en Oos-Londen gehou. En wat veral belangrik was, was dat hierdie dienste gereël en aan die brand gehou is deur 14 komitees wat uit gelowige personeelle bestaan het. Hierdie komiteestelsel het mettertyd die ruggraat van die organisasie geword. Gelowiges is vir besoeke in die hawegebiede, rangeerwerwe, kantore, menasies en ruskamers ingespan.

Die kantoorspreekkamer het in 'n groot behoefte voorsien. Afgesien van persone wat uit eie beweging kom raad soek het, het die administrasies self baie personeelle met probleme soos arbeidsneurose, alkoholmisbruik en huweliksprobleme verwys. Dit het daartoe gelei dat, met die medewerking van die Kommissie vir Kerkherstel en Evangelisasie, 'n psigo-pastorale spreekkamer langs die administratiewe kantoor van Spoorwegbearbeiding ingerig is. Hierdie spreekkamer is later na die kerkkantore in Gray's Pass verskuif om die hele kerk te dien. Dr. Ernie Marais sou dit van 1986 tot 1992 as pastorale sielkundige bedien.

Lektuurverspreiding het skerp toegeneem. "Spore" se oplaag het gegroei tot 14 000 en die inhoud was spesiaal gerig op die nywerheidsmens. Die Kaapse kantoor het gereeld 5 000 eksemplare gestuur aan diegene wat aftrekorders geteken het. Verder is 600 Bybels in die wagkamers geplaas. Die jeugwerk en kinderkampe het met goeie resultate op die bekende patroon voortgegaan.

Skakeling met die NG Sendingkerk

Ds. HMJ van Rensburg, leraar van die NG Sendinggemeente van Wellington, het die volgende beskrywingspunt aan die Sinode van die NG Sendingkerk, wat in 1962 vergader, het voorgelê:

Met die oog op die vinnige tempo van industrialisasie van die kleurlingbevolking, dra die H.E. Sinode dit aan sy Kommissie vir Evangelisasie en Sending op om

- *die moontlikheid en noodsaaklikheid van Industriële Evangelisasie te ondersoek; en,*
- *indien nodig, die nodige stappe te doen om die werksaamhede van die kerk op hierdie terrein te bevorder.*

Die Kommissie van Orde het gereël dat hierdie saak by geleentheid van 'n broederlike onderhoud op die aand van 26 Oktober 1962 deur die Sinode bespreek word en dat

ds. EJ Marais die inleidende toespraak lewer. Die geleentheid was 'n groot sukses en die volgende onbestrede mosie van di. JFC Booyesen van Claremont en IJ Mentor van Rondebosch is eenparig aanvaar:

Die H.E. Sinode

1. *boekstaaf sy opregte dank en waardering teenoor ds. EJ Marais vir sy insiggewende toespraak in verband met industriële evangelisasie;*
2. *neem met besorgdheid kennis van die gevaar dat die industriële mens besonder vatbaar is vir 'n vreemde ideologiese boodskap, veral waar arbeidsreëlings nie genoegsaam rekening hou met die ekonomiese behoeftes van die mens nie;*
3. *dra dit aan die Evangelisasie- en Sendingkommissie op om weë te vind om 'n studiegroep in die lewe te roep wat die Skrifboodskap aan die industriële mens in sy volle trefwydte kan ontdek en om in die lig daarvan die roeping, taak en metode van optrede van die Christelike kerk te bepaal;*
4. *versoek dat hierdie Skrifgefundeerde bevindinge die lig sal sien op die wyse wat deur die betrokke instansie(s) die geskikste geag word.*

Die Sinodale Kommissie vir Evangelisasie en Sending het sy opdrag uitgevoer en 'n studiekommissie oor Industriële Evangelisasie saamgestel met die volgende persone as lede: di. SF Kotzé, HM Beets, JH Visser, JC Landman (almal van die NG Sendingkerk) en di. EJ Marais, HA Albertyn en WA Alheit (almal van die NG Kerk in SA).

Die grondslag vir die samewerking van die NG Kerk en die NG Sendingkerk op die terrein van die nywerheidsbediening is met die skepping van hierdie kommissie gelê. In 'n later stadium sou ook die NG Kerk in Afrika ingeskakel word.

NG Kerk in SA Sinode 1965

Toe die Sinode van die NG Kerk in SA in 1965 vergader, kon die Kommissie vir die Geestelike Versorging van die Spoorwegpersoneel 'n bemoedigende verslag voorlê. Hulle rapporteer aan die einde van die verslag dat hulle aangevoel het dat die werk van industriële evangelisasie die ou kled moet afgooi en 'n metamorfose ondergaan. Ook die administrasie het aangevoel dat die klem nie soseer op die geografiese vereensaming as die geestelike isolasie moet val nie – by verre die simptoom van die nywerheidsmens in die stad. Geleidelik het Spoorwegbearbeiding oorgegaan tot industriële evangelisasie, soos ook geleer uit die Europese eksperimente. Dit is die begeerte van die administrasie dat die kerk hierdie besondere diens ook tot die breëre nywerheidsterrein sal uitbrei.

Die kommissie is dankbaar dat die groot Afrikaanse industrie met wêreldwye omvang nie alleen die noodsaaklikheid van industriële evangelisasie in sy nywerheid besef nie, maar die middels daartoe bewillig het. Hulle rapporteer ook dat die NG Sendingkerk reeds 'n studiekommissie aangestel het om op die diens van die kerk aan die industriële mens in te gaan. Ten slotte merk hulle op dat die ou vorm van Spoorwegbearbeiding

geleidelik moes plek maak vir 'n nuwer benadering wat deur die werkgewer asook die werknemer vertrou word.

Die kommissie het 'n paar belangrike beskrywingspunte, waarin gevra word vir duidelike uitsprake ten gunste van die uitbreiding van die werk van die spoorwegindustrie na die ander nywerheidssektore, aan die sinode voorgelê. Die beskrywingspunte is aanvaar en op voorstel van dr. GJ Kotzé en ds. HA Heyns is die volgende besluit geneem:

- *Vanweë die snelle nywerheidsbloei in ons land en die besondere behoeftes wat daardeur op geestelike gebied geskep word, ag die sinode dit dringend noodsaaklik dat die kerk haar op 'n aksie vir doelbewuste en stelselmatige nywerheidsevangelisasie moet toespits. Die sinode dra dit aan die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie op om ringe en kerkrade in nywerheidsgebiede in verband met beproefde evangelisasiemetodes op hierdie terrein leiding te gee.*

Die implikasie van die aanvaarding van die beskrywingspunte en die bogenoemde besluit was dat die pos van spoorwegleraar moontlik in die gedrang kon wees omdat die breër bediening ook 'n geordende leraar nodig het. Daarom is aan die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie opdrag gegee om ondersoek in te stel na die voortbestaan van die pos van spoorwegleraar en die aanstelling van 'n voltydse leraar met die oog op die bearbeiding van die buitekerklike nywerheidsmens in die groot nywerheidsentra. Voorts word dit aan die Permanente Leerkommissie opgedra om ondersoek in te stel of die arbeid deur die Sinodale Kommissie vir die Bearbeiding van die Spoorwegpersoneel nog basies geregverdig is.

Hierdie sinode het ook die kerkregtelike grondslag, waarop die kerk se nywerheidsbediening voortaan sou berus, geskep. Die afsonderlike artikels in die kerkorde wat die kerk se algemene evangelisasiewerk en die Spoorwegpersoneelbearbeiding onder twee aparte kommissies gereël het, is geskrap en vervang met 'n artikel wat slegs een kommissie met 15 lede met die naam Sinodale Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie geskep het. Aan hierdie kommissie word 'n verskeidenheid take, waaronder nywerheidsbediening, opgedra. Subartikel (6) bepaal dat hy oor die evangeliedienaars en geestelike werkers, wat vir die addisionele geestelike versorging van die lede van die kerk langs die spoor deur die sinode benoem word, moet toesig hou. Spoorwegpersoneel-bearbeiding sou van daardie oomblik af van die breër werk van die een kommissie deel vorm. En om die samewerking van alle vlakke van die kerk in hierdie arbeid te verseker, is 'n artikel tot die kerkorde gevoeg wat lui dat elke kerkraad en ring 'n Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie benoem om in hierdie werk in hul area leiding te gee met verslag aan die ring en die Sinodale Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie respektiewelik.

Die nuwe kommissie het ná afloop van die sinode met ywer aan die werk gespring. Sy verantwoordelikheid ten opsigte van die mense langs die spoor het toegeneem aangesien die Anglikaanse Kerk hom aan daardie arbeidsveld onttrek het.

Eerste inisiatiewe van NG Sendingkerk

Die studiekommissie oor industriële evangelisasie wat deur die Sinodale Kommissie vir Evangelisasie en Sending benoem is, het 'n baie goeie stuk met fundamentele besinning en aanbevelings aan die sinode van 1966 van die NG Sendingkerk voorgelê. Die ringe van Wynberg en SA Gestig het ook beskrywingspunte ingedien wat vra vir daadwerklike stappe deur 'n voltydse voorligter en organiseerder in die land vir gemeentes in nywerheidsgebiede aan te stel. Die tydelike kommissie wat hierdie beskrywingspunte hanteer het, het daarop gewys dat die Sinode van die NGSK reeds in 1954 in sy program die taak van die Sinodale Evangelisasiekommissie bepaal het: "Die taak van hierdie kommissie sal wees om aandag te skenk aan fabrieksbearbeiding en die ontwikkeling van dergelyke braaklande". Hy het verder verklaar dat al die vrae deur die beskrywingspunte geopper, deur die verslag van die studiekommissie beantwoord is. Op sy aanbeveling het die sinode die aanbevelings van die verslag sy besluit gemaak, naamlik:

Die sinode dra dit aan die Evangelisasie- en Sendingkommissie op om

1. *Deeglik in te gaan op die uitvoerbaarheid van hierdie aanbevelings binne ons eie kerk;*
2. *Die finansiële implikasies wat hiermee saamhang deeglik te ondersoek en alle beskikbare bronne te tap;*
3. *Ter gelegenertyd in oorleg met die moderatuur en die Kommissie van Toesig en Kontrole, indien moontlik, tot aanstelling oor te gaan.*

Ná die sinode het die Kommissie vir Evangelisasie en Sending pogings aangewend om die opdrag van die sinode uit te voer, maar weens fondsegebrek is daar nie in die reses vordering gemaak nie. Die sinode van 1970 het die opdrag teruggetrek.

Die sinode het ook besluit om die Fakulteit Teologie van die Universiteit van Wes-Kaapland te versoek om industriële evangelisasie as vak in die Departement van Praktiese Teologie in te voer.

In die afdeling van sy verslag oor Spoorwegbearbeiding rapporteer die kommissie dat hy nie die middele kon vind om tot die aanstelling van 'n geordende leraar oor te gaan nie. Danksy ruim bydraes ontvang van die Spoorwegadministrasie, Algemene Sinodale Kommissie (ASK), Sinodale Kommissie vir Diens van Barmhartigheid (SKDB) en die Skiereilandse Sendingraad, asook die aftrekorders volgens kode 147, kon die kommissie op 14 April 1965 'n ongeordende vrywillige werker in die persoon van evangelis MW Travill aanstel. Hy het op 3 Mei 1965 diens as die eerste geestelike werker in diens van die NG Sendingkerk aanvaar. Hy werk saam met mnr. Jannie Gresse op die seksies en daar is gunstig oor sy werk getuig.

Spoorweg- en Nywerheidsbediening finaal gekoppel

Ná die Sinode van 1965 van die NG Kerk het die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie opnuut aandag geskenk aan die bediening van die nywerhede. 'n Subkommissie met ds. MJ Smuts as konvenor is in die Oos-Kaap gevorm, om leiding te gee aan kerkrade en ringe. Die kommissie was oortuig daarvan dat nywerheidsbediening binne gemeente- en ringsverband moes geskied en kon nie 'n kategoriale gemeente onderskryf nie.

Die Spoorwegbediening het normaalweg voortgegaan. As enigste projek van Nywerheidsbediening in ons land was dit selfonderhoudend. Tydens die studieverlof van ds. Marais het di. L Erasmus en HB Heymans waargeneem. Mnre. Jan Gresse en J Nel en twee evangeliste het uitstekende werk gedoen. Daarbenewens was daar meer as 430 toegewyde gelowiges wat op spoorwegterrein wonderlike diens gelewer het.

Saam met sy verslag lê die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie 'n aantal beskrywingspunte aan die Sinode van 1969 voor. Die Sinodale Leerkommissie beveel aan dat die pos van spoorwegleraar behou word. In die lig van al hierdie voorstelle en aanbevelings besluit die sinode dat die pos van spoorwegleraar sal bly voortbestaan. Die vergadering onderskryf die volgende stellings as sy fundamentele siening van Spoorwegbearbeiding in die breër patroon van Nywerheidsbediening:

1. *Die sinode erken die noodsaaklikheid van 'n bediening aan die nywerheid;*
2. *Die sinode sien die SA Spoorweë, soos die fabriekswese onder andere, as onderdeel van die nywerheid in sy groot geheel (in ooreenstemming met die besluit van die Algemene Sinode);*
3. *Die sinode sien derhalwe die bediening aan die spoorwegpersoneel as onderdeel van sy breë aksie en beplanning in sy Nywerheidsbediening.*

Die sinode gee ook aan die pos van spoorwegleraar 'n nuwe naam en posbeskrywing naamlik "Predikant in sinodale diens vir geestelike sorg en evangelisasie met nywerheidsbediening en daarnaas Spoorwegbediening as besondere opdrag". Die pos ondergaan dus 'n belangrike aksentverskuiwing.

Met hierdie besluite het die sinode die moontlikheid geopen dat die bediening van die kommissie en die nywerheidspredikant kon uitbeweeg uit die enger spoorwegterrein na ander nywerhede toe. Hulp in die vorm van studiemateriaal en beleidsriglyne het ook van die kant van die Algemene Sinode na die kommissie gekom. In opdrag van die Algemene Sinode van 1966 het die belangrike Kongres oor Kerk en Industrie van 22 tot 24 April 1969 in Johannesburg plaasgevind. Die kongresbesluite is as aanbevelings deur die Algemene Sinode van 1970 oorweeg en 'n reeks beleidsbesluite is geneem en saam met 'n aantal wenke in brosjurevorm onder die titel "Nywerheidsbediening in die Nederduits Gereformeerde Kerk" gepubliseer. Hierdie dokument, saam met die publikasie wat die kongresreferate bevat, het 'n sterk rigtinggewende invloed op die verdere ontwikkeling van Nywerheidsbediening, ook in die Wes-Kaap, uitgeoefen.

Die reses het vir die kommissie moeilik begin, want dr. EJ Marais het in 1970 die pos as professor in Wysbegeerte aan die Universiteit van Fort Hare aanvaar. Die vakature is eers in 1972 gevul met die indienstrede van ds. J P van der Merwe, 'n man wat sy stempel baie sterk op die Nywerheidsbediening van Wes-Kaapland sou afdruk. Hy was 'n pligsgetroue, harde werker en het spoedig die vertroue van die kerk, die nywerhede, die arbeidspersoneel en sy medewerkers gewen. Hy was 'n goeie leraar en 'n goeie organiseerder. Die werk was onder sy leiding spoedig weer in hoogste rat.

Die reses ná die sinode van 1969 was twee jaar langer as die normale weens die Buitengewone Sinode van 1973 toe die gemeentes in die Oos-Kaap tot 'n afsonderlike sinodale verband afgestig is. Hierdie afstigting het die kommissie die waardevolle dienste van ds. MJ Smuts ontnem. Hy was die eintlike baanbreker van die Nywerheidsbediening buite die SA Spoorweë. In die Port Elizabeth/Uitenhage-gebied het hy gereeld fabriek besoek en gebedselle by werkplekke opgerig.

'n Paar belangrike veranderings en uitbreidings het gedurende hierdie lang reses plaasgevind. Die kantoor van Spoorwegbearbeiding is van die Pier-Hou-gebou na die Nedbank-gebou in Heerengracht verskuif. Die beheerstruktuur van die diens is ietwat aangepas. Die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie is direk geskakel onder die Breë Kommissie vir Nywerheidsbediening gerig op die SA SA Spoorweë, wat 'n subkommissie van die Algemene Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie was. Verdere leiding is aan die werk gegee deur 'n advieskomitee vir Nywerheidsbediening gerig op die SA Spoorweë, waarvan die meeste lede spoorwegamptenare was.

Die vaste personeel is uitgebrei en die werksgebied heringedeel. Daar was nou vier vrywillige werkers: mnre. JL Gresse (buitestadies), JH van Tonder (Noord-Kaap), J Roux (Bellville en die Skiereiland noord van die hoofspoorlyn) en DJ Gericke (alle stasies in die Skiereiland suid van die hoofspoorlyn).

Die spoorwegadministrasie het goedkeuring verleen dat leraars en ander geestelike werkers wat Spoorwegbearbeiding doen ook deelyds aandag aan nywerheidsbediening in die algemeen mag skenk, met dien verstande dat slegs vir die pro rata deel van hul tyd wat aan Spoorwegbediening bestee word uit spoorwegfondse vergoed mag word. Reiskonsessies kon ook nie aan persone wat deelyds werk, uitgereik word nie, maar slegs papiervrypasse om spoorwegamptenare te besoek. Hulle kon ook nie spoorwegrytuie gebruik nie. Met hierdie ooreenkoms het dit vir die kommissie vir die eerste keer moontlik geword om sy spoorwegleraar ook die gebied van die nywerheid in die algemeen te laat betree, soos die sinode van 1969 dit aan hom opgedra het.

Vir die jeugwerk en kinderkampe is twee terreine aangeskaf, die een by Franschoek en die ander by Muizenberg.

Die spoorwegadministrasie het groter hulp verleen deur nog 'n privaat rytuig vir Noord-Kaap te voorsien. Die spoorwegleraar en sy helpers met hul vroue het dienspasse

ontvang vir gratis reis binne die werksgebied en vir werksdoeleindes. Elkeen het ook een vrypas per jaar vir vakansie en vier konsessiekaartjies ontvang. Werkers het vrye toegang tot alle spoorwegplekke gehad.

Van Sendingwerk tot Kerklike Samewerking

Die “Sendingwerk” op die spoorweg (soos die werk onder die swart- en bruinmense nog in 1975 in die verslag van die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie genoem is) het ’n nuwe wending geneem. Evangelis MW Travill het die werk as geestelike werker onder die bruinmense op die spoor in Wes-Kaap en Noord-Kaap tot 30 September 1968 behartig, toe sy dienste as gevolg van langdurige siekte beëindig is. Die pos was vir 18 maande vakant. Op 30 April 1970 is mnr. EJ Liebenberg, vroeër verbonde aan die Japansending, vir ’n tydperk van ses maande aangestel, hoofsaaklik vir die Skiereiland. Sy aanstelling is deur ’n jaarlikse bydrae van die Spoorwegadministrasie, die aftrekorderskode 147 en bydraes deur die Sinodale Sendingkommissie en die Skiereilandse Sendingraad moontlik gemaak. Mnr. Liebenberg het vir ’n hele paar jaar met die werk voortgaan.

Geseënde werk is ook deur mnr. Dawid Rayners onder leiding van mnr. Kobus Nel te Uitenhage en Port Elizabeth gedoen. Dr. Marais, mnr. Gresse en later ds. Van der Merwe het gewaardeerde leiding aan hierdie werk gegee. Ook is die spoorwegwa van die NG Kerk vir hierdie werk beskikbaar gestel.

Tot op hierdie stadium het alle inisiatiewe vir en beheer oor die werk onder die nie-blanke personeel uitgegaan van die Kommissie van die NG Kerk, wat ’n subkommissie vir die bestuur van die werk benoem het. Die NG Sendingkerk het eintlik net die geestelike werker se besoldiging gedeeltelik voorsien. Maar onder die sterk leiding van die Sekretaris vir Evangelisasie en Sending van die Sinode van die NG Sendingkerk, ds. JJF Mettler het hierin ’n verandering gekom. Die NG Sendingkerk was bereid om medeverantwoordelikheid vir die werk te aanvaar. Ná onderhandelings tussen di. Mettler en Van der Merwe en hul onderskeie Kommissies, is ’n “Reglement vir Bearbeider van Spoorwegpersoneel” opgestel en deur die 1974-Sinode van die NG Sendingkerk aanvaar.

Die reglement bepaal die doel en opdrag van die werk, naamlik die geestelike bearbeiding van die bruin personeel van die SA Spoorweë in die Wes- en Noord-Kaap, met spesiale aandag aan groot sametrekkinge van spoorwegwerkers in die Kaapse Skiereiland. Die werk geskied in noue samewerking met die geestelike werker van die spoorweg van die Moederkerk. Aangesien die werk beskou word as ’n hulpdienst aan die plaaslike gemeentes, geskied dit in samewerking en in oorleg met plaaslike kerkrade van die betrokke gemeentes.

Voorts word bepaal dat die aanstelling van sodanige werker deur die Sinodale Kommissie vir Evangelisasie en Sending van die NG Sendingkerk geskied. Die toesig oor die werk word gehou deur ’n subkommissie met reg van ko-opsie deur die Sinodale

Kommissie vir Evangelisasie en Sending benoem uit die volgende liggame: twee lede uit die Sinodale Kommissie vir Evangelisasie en Sending waarvan een die voorsitter van die subkommissie sal wees, een lid uit die Sinodale Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie, een lid uit die Skiereilandse Sendingraad en een lid wat die Spoorwegadministrasie verteenwoordig. Die geestelike werker sal minstens een maal per jaar skriftelik verslag van sy werk aan die Sinodale Kommissie vir Evangelisasie en Sending gee.

Die reglement kon dadelik geïmplementeer word, want mnr. EJ Liebenberg was ná vyf jaar nog steeds ywerig op sy pos. Deur sy toedoen het die inkomste uit aftrekorders drasties tot R1 800 per jaar toegeneem. Die Spoorwegadministrasie het jaarliks R250 bygedra, die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie R250, die Globale Hulptoelaefonds van die Binnelandse Sendingsubkommissie R400 en die Skiereilandse Sendingraad R500. Die werk was dus finansiële geborg.

Dit het spoedig geblyk dat hierdie nuwe struktuur 'n wenresep was en daarom is dit na die werk onder die swart spoorwegpersoneel, deur die inskakeling van die NG Kerk in Afrika, uitgebrei. Die reglement is verander om daarvoor voorsiening te maak. In sy verslag aan die 1975-Sinode van die NG Kerk in Wes-Kaapland rapporteer die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie dat die bediening onder die kleurlinge en swart mense langs die spoor deur die NG Kerk, die NG Sendingkerk en die NG Kerk in Afrika gesamentlik behartig word onder 'n reglement wat deur al drie instansies goedgekeur is. Mnr. Liebenberg, wat onder die kleurlinge arbei, en evangelis Qutwana, wat onder die swart mense arbei, werk albei onder toesig van 'n kommissie wat uit verteenwoordigers van die drie kerke saamgestel is. Die gebiede wat nie deur die twee geestelike werkers gedek kan word nie, word bedien deur geestelike werkers onder die blankes wat 'n derde van hul tyd hieraan bestee. 'n Groot deur het oopgegaan, want baie mense kon nou makliker in die spoorwegkampongs bearbei word.

Alhoewel dit destyds seker nie so besef is nie, was hierdie nuwe struktuurgewing aan die werk, waardeur die betrokke kerke op gelyke voet met mekaar kon begin saamwerk, 'n eerste belangrike stap in die rigting van die eenwording van die NG Kerk-familie. Uit hierdie eerste samewerkingstruktuur het die Gesamentlike Kommissie vir Getuienisaksie wat vandag Arbeidsbediening, Sending en Gemeentebou bestuur, gegroei.

Die Sinode van 1975 het die naam van die Sinodale Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie verander na Sinodale Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie (SKAE) om só met die Algemene Sinode se Algemene Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie in ooreenstemming te bring. Die Sinode van die NG Sendingkerk het in 1978 ook die naam van sy Kommissie vir Evangelisasie en Sending na Sinodale Kommissie vir Getuienisaksie (SKGA) verander.

Dieselfde Sinode het ook daarvan kennis geneem dat die Kommissie vir Geestelike Sorg en Evangelisasie 'n begin gemaak het met arbeid onder die seelui deur met die Christelike Seemanskomitee te skakel. Die skakeling is goedgekeur.

Drie jaar van merkwaardige ontwikkeling

Gerugsteun deur die besluite van 1974 se Sinode van die NG Sendingkerk en 1975 se Sinode van die NG Kerk in Wes-Kaapland kon die onderskeie sinodale kommissies vinnig vorentoe beweeg. Daar was ook 'n besondere goeie verhouding tussen die twee dinamiese predikante in sinodale diens: ds. Jan Mettler van die NG Sendingkerk en ds. Johnnie van der Merwe van die NG Kerk. Die samewerking van die broeders van die NG Kerk in Afrika het ook nie ontbreek nie.

Die gesamentlike aksie van die drie Kerke om die nie-blanke personeel langs die spoor te bearbei het oorgespoel na twee ander terreine – die bediening aan die seelui en die bediening aan nywerhede benewens die SA SA Spoorweë en Hawens (SAS en H).

Nywerheidsbediening aan die nie-blanke spoorwegpersoneel

Teen die einde van 1978 was die gesamentlike Nywerheidsbediening aan die nie-blanke personeel van die SAS en H sterk gevestig en goed op dreef. Die Gesamentlike Beheerkommissie het bestaan uit di. JJ Sieberhagen en JD Theron van die NG Kerk; di. PR Bester en JF Mettler van die NG Sendingkerk; di. AM Scheffler en PM Sibayi van die NG Kerk in Afrika; en mnre H Bresler, I Hattingh en JCJ la Kock van die Spoorwegadministrasie; met mnr. EJ Liebenberg en evangelis ZM Vani as adviserende lede. 'n Subkommissie is vir Noord-Kaap benoem.

Mnr. Liebenberg het vier vrywillige werkers vanuit die NG Sendingkerk bygekry, naamlik, evangelis J Julies en mnr. A Bock (vir die Skiereiland en stasies in die Boland), mnr. A Ruiters (vir Noord-Kaap) en mnr. J Plaatjies (vir die buitestadies in Wes- en Oos-Kaap). Ook het evangelis Vani twee vrywillige werkers uit die NG Kerk in Afrika bygekry.

Hierdie diens het beskik oor twee motors en verskeie oudio-visuele hulpmiddels. Die arbeid onder die kleurlingpersoneel is finansiëel gedra deur die kode 147-aftekorderstelsel, wat reeds R2 266,75 in 1979 opgelewer het, en die gereelde bydraes deur die instansies wat vroeër genoem is. Vir die swart mense was daar geen aftekorderstelsel nie, maar die poste is gedra deur die Vroue-Sendingbond, Mede-Sendingarbeidsters, Kinderkrans, Manne-Sendingbond en bydraes uit die NG Sendingkerk. Die diensaksie het elke kwartaal 'n nuusblaadjie uitgegee.

Bediening aan die Seelui

Die bediening gerig op die seelui was 'n nuwe verwikkeling. Ná 1975 se Sinode van die NG Kerk in Wes-Kaapland het die Sinodale Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie die werk in die hawens begin organiseer en geskakel met die Christelike Seemanswelsynorganisasie. Hy wou graag die werk saam met hierdie organisasie, die Nederduits Hervormde Kerk en die Gereformeerde Kerk onderneem. Die organisasie en die Nederduits Hervormde Kerk het egter nie hul weg daartoe oopgesien nie, maar die Gereformeerde Kerk wel. Die NG Sendingkerk is toe genooi om ook in te skakel. 'n Beheer Komitee met die naam "Die Evangelie aan die Seelui", waarop al drie kerke

verteenwoordig word, is gevorm om werk in Kaapstad en Saldanha te onderneem. 'n Reglement is opgestel en deur al drie instansies goedgekeur.

Die arbeidsveld was die Kaapse Hawe waar daaglik ongeveer 250 seemanne binnegekom het en die hawe van Saldanha waar ongeveer 50 seemanne per week aan wal gekom het. Die werkerskorps het bestaan uit een voltydse en drie deeltydse vrywillige werkers onder leiding van ds. JP van der Merwe. Mnr. Paul J Kruger, lidmaat van die NG Sendingkerk, het op 1 April 1977 as voltydse werker in diens getree. Mnr. J le Roux was sy medewerker.

Die arbeidsmetodes was om die bemanning aan boord te besoek, Skrifgedeeltes en Christelike lektuur in verskillende tale aan te bied en boodskappe op band met bandmasjiene te speel. Korrespondensie met seemanne wat die hawens besoek het en met die evangelie bereik is, is wêreldwyd as effektiewe nasorgdiens onderhou. Bybelkioske is op beide hawens opgerig.

Die werk is finansiëel gedra deur donasies van verskeie persone en instansies. Die Kommissie vir Sending aan die Kommuniste het een pos, sowel as lektuurverspreiding, gesubsidieer. Skrywes is aan kerkrade gerig om hulp te vra.

Bediening aan die Nywerhede benewens die SAS en H

Die Bediening aan die nywerhede naas die SAS en H wat ook 'n gesamentlike onderneming van die NGK, NGSK en NGKA se bestuur geword het, was aanvanklik 'n Subkomitee van die Sinodale Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie. Ook hierdie diens het 'n reglement ontvang wat deur die deelnemende kerke goedgekeur is. Die bestuurskomitee is saamgestel uit twee verteenwoordigers van elk van die meewerkende kerke, een verteenwoordiger van elke ander kerk wat mag bykom, die nywerheidspredikant van die NG Kerk wat ampshalwe skriba is, personeellede uit die nywerhede, en die adviserende vrywillige werkers. Hierdie bestuur had volle beheer oor die werkpraktik. Verder is ringkomitees gevorm, wat aanvanklik subkomitees van die Sinodale Bestuurskomitee sou wees. Die doel was egter om hulle tot selfstandigheid te lei om uiteindelik volle beheer oor te neem en die finansiële verantwoordelikheid te dra. Hierdie komitees het ook gefunksioneer volgens reglemente wat deur die meewerkende kerklike instansies goedgekeur is.

Die nywerheidspredikant het ongeveer een tiende van sy tyd aan hierdie werk gewy. Daar was twee voltydse vrywillige werkers in die Boland en in Kaapstad. In die Noord-Kaap en Weskusgebied het geestelike werkers van die Spoorwegbearbeiding deelyds diens gedoen. Een swart geestelike werker het die helfte van sy tyd gebruik om met hierdie werk te help. In die Noord-Kaap en veral in Kaapstad was meer vrywillige werkers die grootste behoefte. Die grootste behoefte was aan kleurlingwerkers.

Hierdie werk is prakties op 1 Augustus 1976 deur die nywerheidspredikant begin. Aan die einde van 1979 is daar in 'n honderd nywerhede en verwante instellings gewerk. Die

werk was redelik goed georganiseer in ontwikkelde nywerhede in die Boland, Wes-Kaap en Suid-Kaap. Daar was 'n hele paar werkplekke in Kimberley. Die grootste nood, maar ook die grootste geleentheid, was egter in Kaapstad.

Finansiële steun vir die werk het gekom van 'n spesiale sinodale kollekte in die NG Kerk, donasies van verskillende diensaksies van die kerke, bydraes van private persone en kultuurorganisasies en donasies van enkele firmas. Die Bestuurskomitee het een motor en 'n paar oudiovisuele hulpmiddels besit.

Bediening aan die blanke spoorwegpersoneel

Die Nywerheidsbediening wat op die blanke spoorwegpersoneel gerig was, het slegs onder die toesig van die Sinodale Kommissie van Ampsbediening en Evangelisasie voortgegaan. Dit was op daardie stadium die uitsluitlike taak van die NG Kerk. Ook hierdie werk het onder ds. Van der Merwe se dinamiese leiding van krag tot krag gegaan. Danksy die aftrekorders was die werk finansiëel selfversorgend. Deur die komiteestelsel waarby veral die spoorwegpersoneel betrek is, is gelowiges op groot skaal tot medewerkers gemobiliseer. Die Franschoek-kampterrein is verder ontwikkel en "Spore" wyer versprei.

In sy verslag aan 1978 se Sinode van die NG Sendingkerk rapporteer die Sinodale Kommissie vir Evangelisasie en Sending volledig oor die bogenoemde verwickelinge en lê hy drie beskrywingspunte met dankbetuigings voor wat deur die Sinode met luide goedkeuring aanvaar is. Dank word betuig aan ds. Johnnie van der Merwe vir sy koördinerende, programmerende en loodsing van gesamentlike interkerklike aksies op die SA Spoorweë, in die hawens en in die nywerhede. Dank word betuig aan die evangeliste en lekewerkers in hierdie verband. En dank word betuig aan die Christelike Sustersbond, Vroue-Sendingbond, Skiereilandse Sendingraad, Kommissie vir die Bestryding van Kommunisme en donateurs uit die NG Kerk en NG Sendingkerk vir finansiële bydraes vir die verskillende poste van die gesamentlike Nywerheidsbediening. Die NG Sendingkerk het sy hele hart aan hierdie werk verbind.

Ook die Sinodale Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie het volledig oor die verwickelinge aan die 1979-Sinode van die NG Kerk in Wes-Kaapland verslag gedoen. Hy eindig sy verslag met 'n aanbeveling wat 'n besluit van die Sinode word. Dit lui:

1. *Die Sinode neem kennis van die besluit van die Algemene Sinode, Acta 1978 pt. 10 p. 959, en keur dit goed dat die arbeid in die Nywerhede deur die N.G. Kerk, die N.G. Sendingkerk in Suid-Afrika en die N.G. Kerk in Afrika onderneem word.*
2. *Die Sinode het verder geen beswaar dat ander kerke op gereformeerde grondslag by die aksies betrek word nie.*
3. *Die reëling van die gesamentlike aksies word opgedra aan die SKAE.*

Met hierdie besluite en opdragte van die Sinodes is aan Nywerheidsbediening die geleentheid gebied om die voorloper te word op die weg van die vereniging van die

kragte van nie net die lidkerke van die NG Kerkfamilie nie, maar ook van kerke in ekumeniese verband, in die uitvoering van hulle Goddelike opdrag om die evangelie aan alle mense te verkondig. En deur hierdie vereniging van kragte tot 'n gemeenskaplike taakvervulling moet stelselmatig ook 'n koinonia groei met kerkeenheid as noodwendige resultaat.

NYWERHEIDSBEDIENING IN 1980

Die Sinodale Kommissie vir Ampsbediening en Evangelisasie begin sy verslag oor Nywerheidsbediening aan 1979 se Sinode van die NG Kerk in Wes-Kaap met 'n algemene uiteensetting van die doel en opset van die diens. Dit word in 'n besluit deur die Sinode onderskryf. Omdat dit 'n besondere goeie weergawe van die stand van die werk aan die begin van die tagtiger jare is, word dit volledig weergegee.

Die doel van Nywerheidsbediening

Hierdie bediening onderneem geestelike werk in die nywerhede en verwante instellings. As doelstelling word gestel die opbou van die Koninkryk van God, wat insluit die vergadering, bewaring en uitbreiding van die kerk. Die gelowiges word begelei, toegerus en geaktiveer. Die vervreemdes word opgespoor. Deur die bearbeiding word die gelowige geleer om sy dagtaak te doen soos vir die Here. Hy moet met woord en daad 'n getuie wees. Die nywerhede word gehelp om op Christelike grondslag te ontwikkel. Voortdurend word bemark dat die arbeid 'n groot negatiewe uitwerking op die fisieke, sosiaal-psigologiese en godsdienstige lewe van die mens het.

Die Organe van Nywerheidsbediening

1. Die dagbestuur van die SKAE onderneem die werk onder leiding van die SKAE.
2. Die Nywerheidspredikant gee praktiese leiding. Sy taak is:
 - 2.1 Die onderneem van direkte geestelike werk in die werkplekke. Dit sluit in die verkryging van toegang en voortgesette arbeid.
 - 2.2 Die verskaffing van inligting aan gemeentes en ander instansies.
 - 2.3 Die aktivering en gee van leiding aan plaaslike gemeentes en ringe deur prediking en toespraak van kerkrade, ringe en ander kerklike en samelewingsinstansies.
 - 2.4 Die organiseer en administreer van die arbeid. Dit sluit in publisiteit en die insameling van die nodige fondse.

- 2.5 Die voortdurende toerusting en leiding gee aan die amptelike vrywillige werkers.
3. Daar word gebruik gemaak van verskillende komitees om onder leiding van die dagbestuur praktiese leiding te gee i.v.m. die werk. Hulle funksioneer volgens reglemente soos deur die SKAE goedgekeur. 'n Groot getal gewone gelowiges word in die komitees gebruik.
4. Ongeordende vrywillige werkers en evangeliste word, soos benodig deur die betrokke kerke, op aanbeveling van die beheerkommissies aangestel.
5. Die beleid is om geen vrywillige werkers aan te stel of uitbreidings te maak waarvoor daar nie fondse is en behoorlik begroot is nie. Alle uitbreidings, wat fondse impliseer, dien voor die Kommissie van Toesig en Kontrole.
- 5.1 Daar word gestreef na die grootste moontlike betrokkenheid van die hele kerk. Ons sien die arbeid as 'n hulpaksie vir die plaaslike gemeente. Trouens, alle fasette word onderneem in aansluiting by die kerklike patroon. In die nywerhede as sodanig moet egter steeds nuwe strukture geskep word. Die daarstelling van intieme verband tussen die geestelike werk en die arbeidsopset speel 'n groot rol.
- 5.2 Ons verleen voorrang aan die beginsel om plaaslike gemeentes self te aktiveer en te lei tot die onderneem van die arbeid. Nywerheidsbediening word, weens verskeie redes, direk deur Nywerheidsbediening gerig op die SA Spoorweë onderneem, in oorleg met en met gebruikmaking van plaaslike leraars.

Die Voorwerpe van die Arbeid

1. Die arbeid word slegs aan mense binne die werkverband verrig.
2. Dit is op die personeel van 'n firma as 'n groep en as individue gerig.
3. In die lig van die absolute eenheid van die werkgroep en omdat daar ook in 'n sekere sin namens die bestuur van die firma gearbei word, word daar gewerk onder alle werknemers, afgesien van ras, nasie en geloofsoortuiging.

Werkmetodes

1. Die ideaal word gestel om elke werker deur 'n persoonlike gesprek te bereik. Daarom word elkeen besoek.
2. Kort geestelike byeenkomste word sover moontlik gereeld en maandeliks in elke werkplek vir elke groep werkers gehou.
3. Persone met probleme wat met arbeid saamhang, word in oorleg met die bestuur van die firma en die betrokke kerkraad gehelp. 'n Omvattende bediening word toegepas.
4. Daar word baie geestelike lektuur versprei. Mense lees baie graag wat in hul werkplek aan hulle uitgereik word.
5. Geestelike rolprente en skyfies word vertoon.
6. Die opset van die betrokke firma beïnvloed die praktiese inrigting van ons werk.
7. Afhangende van die omvang van 'n firma, kan dit nodig wees om tot twee dae in 'n maand aan 'n werkplek te bestee.
8. Die arbeid vereis gespesialiseerde toerusting van almal wat dit onderneem.
9. Dit is dikwels uiters moeilik vir 'n plaaslike gemeente om toegang tot 'n firma te verkry. Nywerheidsbediening word as 'n professionele en gespesialiseerde organisasie toegelaat.